

MALÁ TYPOLOGIE KLIENTŮ ARCHITEKTONICKÝCH KANCELÁŘÍ

„Přirozenou povahu člověka prohlédneš nejlíp..., ...když ho postavíš před něco nového a nevyzkoušeného, protože to ho návyky nechají na holičkách.“

Francis Bacon, Eseje

„O povaze lidí lze říci totéž co o většině budov: z některého pohledu hezké, z jiného nehezké.“

Francois de la Rochefoucauld, Krutá kniha aforismů

Stejně tak, jako bývají jednotliví lidé povahově i názorově velmi odlišní, platí totéž jistě i o klientech architektonických kanceláří. Jenže některá osobní ustrojení někdy přes veškerou snahu nevedou k dobrému výsledku, kterým je architektonicky i provozně kvalitní dům. Architekt s nadhledem dlouholeté praxe ukazuje, čeho se vyvarovat, aby na konci zavládla spokojenost.

Dnes se spolu vydáme na malou procházku po ledě dosti tenkém, nejen proto, že píšeme tenhle článek na Štěpána a *chození po ledu* má pro dnešní den svou tradici: také přemýšlím ve skrytu duše, zdali si až příliš nekoleduji... Chtěl bych (a vánoční usebrání je pro to příležitostí určitě vhodnou) napsat něco o svých klientech, lidech, kteří přicházejí do našeho ateliéru, chtějíce vystavět rodinný dům. Mám moc rád tyhle entuziasty, opravdové *natěšence*, kteří chtějí co nejdříve bydlet ve svém. A dopředu si říkávám, ba tipuji, co asi nového do mé praxe i života takový člověk přinese, jakým směrem se spolu vydáme a také ovšem jaký dům z naší spolupráce v posledku vznikne. Odvažuji-li se dnes psát o tomto tématu a snad i dezintimovat něco ze svých takto nabytých zkušeností, činím tak jen proto, že jsem poznal, jak některé přístupy a postupy vedou do slepé uličky dosti pravidelně a jiné naopak zamíří k uspokojivému výsledku od samého počátku. Možná si z toho pozorný čtenář vyvodí jistá poučení v budoucnu mu prospěšná.

Pro přehlednost mi dovoluji, abych svou malou typologii strukturoval do pěti specií. Pochopitelně - jakákoli podobnost s žijícími osobami je zcela a naprosto náhodná. Každý níže popsany druh povstal zobecněním a průnikem velkého množství jistých situací, které vznikly v mé projekční praxi. Nebo vůbec nenastaly a doslechl jsem se o nich z náhodného rozhovoru dvou mně jinak neznámých Basků v kupé mezinárodního rychlíku na trati Berlín - Istanbul. I tak mám roztřesenou starost prostáčka, který zachází s cizími penězi...

První kategorii pracovně nazývám *Lord ze Lhotky*. Mívám z těchto klientů pocit jako ona soudružka služka Ljusja, která

obsluhovala kdysi manžele Gorbačovovy a Reaganovy na večeři v soukromé komnatě v Kremlu. Upustila vidličku či co a soudružka Raisa jí před všemi seřvala tak, že se paní Nancy, neznalá poměrů v komunistické věrchušce, styděla opravdu strašně a večer si to nezapomněla zapsat do deníčku... Takový člověk vám většinou přinese dům hotový, namalovaný propisovačkou na čtverečkovaném papíře, jedna kostička jeden metr. Po vás chce, aby jste se za a) pokochal jeho tvůrčími výsledky, za b) mu vyslovil uznání a za c) vše „*jen překreslil do těch svých čar.*“ Joj, tohle bývá těžké. Nejde o to, že tihle lidé vás pokládají za nějakého překreslovače, v podstatě zbytečný článek mezi svými nápady a hotovým domem, nutný jen pro opatření stavebního povolení. Daleko horší je, že nepřipouštějí diskusi: to troje schodiště tam takhle být musí, stejně jako vana, zapuštěná v horním podlaží do podlahy... Jejich peníze jakoby vše zdůvodní a opodstatní. Zjistíte pak někdy, že i představitivost takovéhle paní budoucího domu bývá na úrovni žebříčkové nervové soustavy žížal. Marně se jí pokoušíte vysvětlit, že zapustíme-li v patře vanu do podlahy, bude dole v obýváku ze stropu koukat její dno (té vany), nebo budou stropy tlusté více než metr, zatímco normálně si lze vystačit s tloušťkou sotva čtvrtinovou. Pak si jde její manžel zakouřit na terasu a vy se tam vytratíte za ním: na přímou otázku, zdali je opravdu připraven spatřit svoji (pětapadesátiletou silně plnoštíhlou) paní při vylézání z vany plazmo po způsobu lachtanů na podlaze koupelny, znejistí a jeho tvář zešedne jak obličej ustupujícího vojáka. Podruhé už vanu nepožadují, zato tam přibude čtvrté schodiště a pod ním páté WC. Znovu se dáte do vysvětlování, že se ten hajzlík pod schody nepřikrčí, že výška od 15 do 150 cm to prostě neumožní. „*Tak to nějak vymyslete, já to takhle chci*“, zní odpověď a vám se chce plakat s biblickým Kazatelem: „*Marnost nad marnost a všechno je marnost*“. Příště přimalují druhý bazén a kuželnu.

Naštěstí takových klientů ubývá. Když se rozejdeme (omluvím se, že moje schopnosti na jejich představy a požadavky nestačí), sleduji pak se vzrůstající žaludeční nervozitou, co na jejich parcele začas vyrostete... Někdy nevyrostete nic a po deseti létech vidím svého klienta v hlavních zprávách jako sponzora výroční hostiny významné politické strany nebo jako neúspěšného bankovního lupiče kdesi na Praze 4.

Ale - abychom si rozuměli: lidí, kteří si přinesou skicu svého domu, si velmi vážím, vždyť dokáží dát svým myšlenkám alespoň základní tvar. A to není málo. Jde jen o to, považují-li svoji skicu za základ pro další práci, za něco, čím chtějí své představy architektovi i sobě trochu vyjasnit, nebo za hotovou verzi, kterou nelze změnit ani v detailu, natož jakkoli zpochybnit - jejich ego by to nepřestálo !

Pojďme k dalšímu druhu klienta, k tzv. *Chytrolínovi*. Kdysi jsem o něm napsal, že s velkou pravděpodobností pracoval nějaký čas v Německu a disponuje mnoha fotografiemi tamních alpských rodinných domů. Vůbec nerozumí (nechce rozumět) tomu, proč mu architekt ne a ne vyhovět se základním (velmi roztaženým) tvarem domovního štítu, s tím úžasným dřevěným vyřezávaným zábradlím, s tou krásně zprohýbanou alpskou taškou. Naznačí, že on stavbu přece platí, on v ní bude bydlet a bohdá přijímat obdivné gratulace přátel. Když mu odpovíte, že přátelé budou nejspíš zdvořile mlčet, aby se ho nedotkli, řekne, ať tam tedy kvůli úřadům něco namalují, on si to zábradlí stejně vyvede po svém. Je-li takový chlápek ještě (řeceno slovy Věry Chytilové) *maskulinní monstrum*, co bez přestání snižuje přání a názory své submisivní ženy, bývá to zlé. Architekt pak někdy supluje manželské krizové centrum. Sem tam se ale podaří i s takovým klientem navázat přes jeho osobní ustrojení vztah mnohem hlubší a výsledky tomu také odpovídají. Vyzná se totiž překvapivě nejen v zedničtině, ale rozumí i pracím instalatérským, truhlářským apod. Stavbu je navíc schopen si pohlídat docela sám. Po večerech listuje v časopisech či šmejdí po internetu a druhý den pak doslova školí staré klempířské fámuly na střeše.

Jindy chce zákazník *Chytrolín* „jen poradit“. Nad deseti katalogy rodinných domů mu odpovídáte na otázky typu: *Postavil byste si vy, pane architekto, na mém místě něco podobného ?* nebo *Kolik příchýtek typu AN 24/7b budu asi potřebovat ?* nebo *Nemáme si radši udělat oddělené ložnice, co myslíte ?* Velmi záleží na tom, čím právě včera večer listoval...

Chytrolína lze s trochou úsilí snést a často je s ním spolupráce i dosti přínosná. Horší to je s ženskou subspecií této kategorie, zvanou *Jezábel*. S takovou paní se sotva potkáte, ale po svém muži vám vzkáže, že takhle by to tedy určitě nechtěla. Přesvědčíte pána, že většina z toho, co paní požaduje, není tak úplně ideální. „*No jo, ale když ona to tak chce*“, sdělí vám takový nezplnomocněný vyjednávač vystrašeně. „*Nu, tak ji příště vezměte s sebou*“, prosím, pochopiv, že takhle to nepůjde. Příště se dozvíte, že manželka bere hodinu holotropního dýchání či podmořské archeologie a že nemohla přijít. Vzkazuje ale, že to takhle zkrátka chce... Chvíli je ticho. Pak se muž rozteskní a postěžuje si, že si sám smí rozhodnout akorát tak o šířce dvojgaráže a vztahu jejich rodiny k drenážnímu podmoku. Často pak zjistíte, že jediné, co pro pána dál můžete udělat, je nabídnout mu panáka.

Třetí kategorie. *Frikulín*. Jeho označení vzniklo z anglického *free* a *cool*. Bývá mu mezi padesátkou a šedesátkou, jeho paní je sotva třicet. Vydělal hezké miliony prodejem restituovaných činžáků a

spekulacemi na kurz grónského hověziho, svůj čas tráví ve fitnessu, na golfu nebo v soláriu, neprovozuje-li zrovna freeriding někde v Andách. O jeho představách se dozvíte asi tolik: chce, aby se dům povedl, hlavně aby byla spokojená jeho manželka. Na první schůzce vás pak jeho paní *Frikulína* doslova vyděsí sdělením, že *tak nějak chemicky cítí* (sic !), že *jste pro jejich dům ten pravý*. To zní sice slibně, ale jako nejkonkrétnější pasáž ze zadání domu se to moc použít nenechá. V tom se manžel zvedne s tím, že právě odjíždí do Balúčistánu na lov bílých ptakorožců, pár měsíců ho nevidíte. Po srdečném rozloučení zjistíte, že Vás pozval do restaurace, kde odporné vyšumělé malé nealko stálo 390 Kč. Spolu s třemi kávičkami, mandličkami a dortíkem zaplatíte za všechny pětitisícovkou, blahopřeje si, že jste se ráno zastavil u bankomatu; a když náhle osamělá dáma, které tu roztržitý Pampalíny nenechal ani korunu, objednává digestiv, raději se vymluvíte na schůzku s dalajlámou a zmizíte do noci.

Tady byla chyba hned zpočátku ve dvou věcech: nepoštěstilo se přinutit oba dva ke společné práci na projektu a ovšem také v tom, že oba ten dům vlastně nepotřebují. Na druhou stranu ale: podaří-li se vám získat důvěru těchto lidí, při jejich velkorysosti a finanční nezávislosti se může narodit opravdu krásné dílo.

Čtvrtá kategorie: *Půlmilionář*. Tohle bývá velmi čerstvá rodinka, která se chce usadit v satelitu někde u Prahy, kde dostali parcelu jako svatební dar od sestřenice, co žije v Korei (Jižní, pochopitelně). Mladá paní je doma s dvěma malými dětmi, které přinesli ve dvou taškách a v jednom kuse je na střídačku kojí; obě tašky však transportoval manžel, neboť paní je evidentně v požehnaném stavu opět. On pracuje jako krajinný ekolog či etolog (nebo snad etnolog ?), těžko říci, má dredy a miluje Danu Kuchtovou. Vydělává 18 000 brutto a troufá si na dům za půl milionu. Vážně vám oznámí, že chce, aby byl postaven z nějakého recyklovatelného superekomateriálu, třeba žíhaných slaměných placek, PET lahví, plněných mlátem či hmotou na bázi mláta nebo desek z pazderí, potažených reflexní fólií z nanoantén. Energii budou produkovat dvě obří mraveniště pod domem (znáte přece tu studii NASA, pane architektke ?) a WC bude jediné, suché, dřevěné a venku, zato se srdíčkem ve dveřích. Další úspora bude spočívat v tom, že si mravence naklonuje a ochočí sám... Ty debaty bývají krásné, romantické a obohacující. Vystřízlivění krutá.

Nerad bych ale vzbudil dojem, že předcházející čtyři klientské kategorie převládají. Kdepak. Výrazně dnes už dominuje kategorie poslední, pátá, kterou označujeme stejně jako strážmistr Flanderka z Putimi náladu a loajalitu tamního obyvatelstva (podle stupnice c. a k. úřadů) jako *la (římská jedna a)*. Na rozdíl od stavu v devadesátých letech je dnešní klient většinou hodně poučený. Před časem jsem o

něm napsal: *...několik let dům plánoval a rozhlížel se kolem sebe, takže umí rozpoznat kýč a nemusíme ztrácet čas vymlouváním mu „zlatých“ dělených oken nebo betonových baluster na terase, kupuje si časopis Häuser, Domus či dokonce Dům a zahrada, tenduje ke kvalitě provedení, přibližně dokáže odhadnout rozpočtový náklad svých přání, spolupracuje a těší se. Rozhovory s ním jsou obohacující a inspirativní.*“ Nemám, co bych dodal.

Snad jen jeden osobní postřeh nakonec. Je to možná pro mnohého banalita, ale mě asi nepřestane nikdy překvapovat, jak skutečně úctyhodní lidé, kteří se ve svých oborech domohli jistého postavení a třeba i veřejné obliby, bývají skromní a ochotní naslouchat. Projektoval jsem pro opravdu bohaté podnikatele, pro ministra zahraničí, pro vítěze Stanley Cupu a Maurice Richard Trophy, pro přednostu kliniky, ale třeba i pro učitele, inženýry, truhláře, účetní, knihkupce či vojáky z povolání. Spolupráce vedla k dobrým výsledkům, ti lidé uměli svoji práci a respektovali práci druhého. Radost a vzájemná inspirace - to je, jak doufám oboustranně, výsledný dojem.

Složitou spoluprací jsem naopak měl např. s neurastenickým vrahem, odsouzeným později k opravdu dlouhému trestu vězení (zazdil všechna okna a dveře v domě a přístup měl jen malou uličkou mezi obytným domem a stodolou, ten strach musel být hrozný), a s číšníkem, který chtěl mít doma kromě dvou bazénů a pistolové střelnice i modlitebnu pravoslavné církve a rytířský sál s trofejemi. Musím ale říci, že s tím vrahem to bylo přece o poznání příjemnější...

Ing. arch. Jan Rampich